

# Çalışma Hayatının Temellerinde O'nun İmzası Var

---

**Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebedi hayata intikalinin 77'inci yılında aziz hatırası önünde saygı ile eğilirken, çağdaş Türkiye'nin temellerinin atılması esnasında çalışma hayatını ilgilendiren düzenlemelere yer vermiştir. -**  
*11.11.2015*

---

Mustafa Kemal Atatürk ve Silah arkadaşları Batının dili ile Hasta Adam Osmanlı'dan miras aldıkları ekonomik çöküntüyü ,Genç Türkiye Cumhuriyet'ini düzlüğe çıkarmak için kolları sıvamışlardır. Türkiye'de "çağdaş toplumlarda olduğu gibi bir çalışma hayatı, Cumhuriyet'in" ilanından sonra olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğun da işçi işveren ilişkileri, 19. Yüzyılın ikinci yansında zamanın Borçlar Kanunu olan 1860 tarihli mecelle ile düzenlenmeye gidilmiştir.Mecelle bireyci ve aşın liberal bir nitelik taşıyor. Mecellede işçi işveren ilişkileri "icare-i ademi" yani insanın kiraya verilmesi başlığı altında ele alınmış; işçi de, Roma Hukukunda olduğu gibi, nefsinin kiraya veren insan olarak tanımlanmıştı.İşçi kiralaması olmuştur.

Çalışma Hayatının ilk temel harçları, Cumhuriyet'imizin ilk yıllarında yapılan yasal düzenlemelerle birlikte ,hayata geçmiştir.Türk Çalışma Hayatı da bu dönemden itibaren gelişme sürecine girmiştir.Osmanlı dönemine ait çağın gerisindeki yapısal kalıplar kırılmaya başlanmış,batı ile rekabet edebilecek profesyonel bir yapı sürecine gelinerek ilk temel taşlar oluşturulmuştur.

1923 yılından itibaren 15 yıllık süreçte yıkıntı İmparatorluktan ,yapısal anlamda Cumhuriyet değerleriyle, vücut bulan yasal düzenlemeler ,çağdaş ülkeler düzeyine bugünkü Türkiye'de mihenk taşı görevini görmüştür.

Yabancı sermaye Osmanlı'da en değerli işletmeleri elinde tutuyor,halk ise daha çok zanaat,tarım ile meşgul oluyordu.Yabancı sermaye grupları ağırlıklı olarak Demir

yollarını, Elektrik İşletmelerini, Limanları, Madenleri ve Bankacılık sektörünü ellerinde tutarak Osmanlı Ekonomisine rota çiziyorlardı.

1908-1918 dönemi çalışma hayatı bakımından iş alanları veya işçi durumu bakımından fazla bir değişiklik görünmemektedir.

Çalışma hayatı için, bu dönemde iki kanuni düzenleme ön plana çıkmaktadır. Grevleri önlemeyi amaçlamıştır. Bu düzenlemeler 1909 tarihli "Tatil-i Eşgal" kanunu ile yine aynı tarihli "Cemiyetler" kanunudur. Tatil-i Eşgal kanunu, Türkiye çalışma ilişkileri tarihinde, toplu iş ilişkileri konusunda, dolaysız bir şekilde düzenlemeler yapan ilk kanundur. "Cemiyetler" kanununa gelince, yasaya göre dernek, birkaç kişinin bilgi ve çalışmalarını ticari olmayan amaçlar dışında bir araya getirdiği bir birimdir.

### **ATATÜRK DÖNEMİNDE ÇALIŞMA HAYATI**

Öncelikle çalışma hayatının önemini kavrayan ulusların, ekonomileri ileri seviyeye çıkması halinde "Sosyal Devlet" ilkesini benimsemesi gerekir.

Ülke ekonomisinin bozuk yapısının süratle değiştirilmesi gerekiyordu. Ülkedeki iktisadi yapının planlanması ve ekonomi politikasının belirlenmesi amacıyla 1923 yılında İzmir'de bir kongre düzenlenmiştir.

Bu kongre ile birlikte çalışanların davet edilmesi ile birlikte, "amele" terimi ortadan kaldırılıyor, "işçi" terimine geçiliyordu.

İşçi grubu bu kongrede isteklerini sıralıyor, çalışma saatini 8 saat olması, sağlık, sendika, çalışan kadınların doğum izni, asgari ücret, hafta tatili, hafta tatili ücreti, hastalık izni, yıllık izin, emeklilik, iş teftişi, çocukların çalışma yaşı, eğitim bu istekler arasında yer alıyordu.

Yukarıdaki tüm talepler günümüz ile nasıl örtüşüyor, bu talepler 1923 yılında İzmir İktisat Kongresinde değerlendiriliyor.

Onun için İzmir İktisat Kongresi çalışma hayatında önem taşımaktadır.

İzmir İktisat Kongresi ile birlikte, çalışanların maddi gücünü güçlendirmek, sanayileşmenin ilk adımlarının atılması, içerde üretilen ürünlerin dışarıdan gelecek ürünlere karşı korunması adına koruyucu bir gümrük politikası kararı alınmıştır.

Çalışma Hayatının ilk Kanunu hafta, tatilinin belirlendiği 2.1.1924 tarihli "Hafta Tatili Kanunu"dur. Çalışanlara, haftanın bir günü tatil yapma hakkı tanınmıştır. 17.2.1926

"Medeni Kanun" , 22.4.1926 "Borçlar Kanunu" ile İzmir İktisat Kongresi doğrultusunda ,çalışma hayatına ilgilendiren düzenlemeler için düğmeye basmıştır.Bu önemli iki kanun ileride düzenlemesi gündeme gelecek olan "İş Kanunun" temelini oluşturmuştur.

1930 geldiğimizde devlet eliyle yatırımlar yapılıyor,KİT ülke ekonomisinin temelini oluştuyordu.Devlet eliyle yatırımlar gerçekleşiyordu.Sümerbank,Etibank,Madencilik Bankası gibi yatırımlar yapılıyor.Şeker,Dokuma,Sanayi dayanan tarım işletmeleri,bununla ilgili alt yapı yatırımları ile birlikte ,en büyük işveren devlet olmuştur.

1930-1938 arası Türkiye sanayileşmede dev hamleleri gerçekleştirmiştir. 1929-1938 yılları arası sanayi işletmesi sayılabilecek kuruluşlarda çalışan ortalama işçi sayısı giderek arttı. Çalışma yaşamı büyük kuruluşlarda ve sanayi işletmelerinde sürdürülmekte, devlet eliyle yapılan kuruluşlar ekonominin ve çalışma hayatının bir parçası olmaktaydı.

Genç Türkiye yerli sanayi ile birlikte tarımı değerlendiriyor,ithal dayandıran un,şeker,dokuma ürünleri ile ihtiyaçlarını ikame ediyorlardı.

Türkiye Devletçi iktisat politikası ile birlikte,sanayileşmenin ilk önemli adımlarını atmış,dünya ekonomisinin buhranlarından en az etkilenerek gelişimini sürdürmüştür.Osmanlıdan miras alınan borçlar ödenmiş,nüfus hızla artmıştır.Sanayileşme ile birlikte çalışan sayısında artış olmuştur.

1929-1938 yılları arası sanayinin hızla büyümesi ülkede işçi sınıfının artmasını,uzmanlaşmaya gidilmiştir.Meslek dalları ortaya çıkmıştır. 1936 yılında ilk iş kanunu olan "3008 sayılı İş Kanunu" hayata geçerken ,grev ve lokavt yasaklanıyordu.

1930-1938 arası kabul edilen çalışma hayatını ilgilendiren kanunlar sağlık ve çalışma koşullarını düzenlemeye yönelik idi.Kadın ve çocukların çalışma hayatı,sağlığında ayrı bir önem veriyordu. "Umumi Hıfzısıhha Kanunu" çıkış noktası da budur.

11.06.1932 tarihinde kabul edilen 16.06.1932 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2007 Sayılı "Türkiye'de Türk Vatandaşlarına tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkındaki Kanunun yurt dışından getirilen iş gücünün de önüne geçmekte, yerli işçinin çalışma hayatına girmesinin önündeki engelleri kaldırmıştır.

Türkiye ILO girişi ile, işçi-işveren ilişkilerine uluslararası bir boyut getirdi., iş yasası çıkarılmasıyla ilgili çalışmaları etkiledi. 1936'da çıkacak olan iş kanununun maddelerine de yansdı. Türkiye ILO'dan doğan yükümlülüklerini Kanun maddesi olarak 3008 Sayılı İş kanununa koymuştur.

Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu kabul edilmiştir.

(1920-1938) yılları arasında geçen 18 yıllık dönem içinde, Türkiye Cumhuriyeti Atatürk'ün liderliğinde, dış düşmanlara karşı büyük bir Kurtuluş Savaşı'nı başarı ile tamamlamış, 600 yıllık Osmanlı Devletinin yıkıntısı altında genç bir devlet olarak kuruluşunu tamamlamıştır.

Genç Türk Devleti hedef olarak belirlediği Batı Devletleri seviyesine ulaşmak amacıyla toplumsal inkılabın yanında, sanayi kalkınmasını da ön plânda tutarak kapitülasyonlar altında ezilen bir ekonomiyi, düz bir alana çıkarma çabasını başarı ile tamamlamıştır.

Bu dönem içinde çalışanların hak ve menfaatlerinin korunmasını, geleceğinin garantiye alınmasını düzenleyen ana ilkenin ilk fidanları 1921 yılında Atatürk'çe belirlenmiş ve bu ilkeler yine onun döneminde çıkan kanunlar ve kurulan kuruluşlarla gerçekleşmiştir.

Türk milletinin tarihinde sosyal güvenlik anlayışını çok öncelere götürmek mümkün olmakla birlikte, modern anlamda Türk sosyal güvenlik sisteminin kurucusu Atatürk'tür.

1923-1938 döneminde çalışma hayatını o günün şartları ile düzenleyen kanunlara göre , günümüz kanunları şekillenmesi için kanunların ana gövdesi oluşturulmuştur.

VEDAT İLKİ / ALİTEZEL

---

**Telefon:** +90 (312) 473 84 23

**E-Posta:** mts@mevzuattakip.com.tr

**Adres:** Çetin Emeç Bulvarı Hürriyet Cad. No: 2/12 Çankaya ANKARA